

MÁSODIK TÉMA – A 20. századi filozófia általános arculata

2.1 Analitikus és kontinentális filozófia

A 20. század filozófiáját két párhuzamosan kifejlődő tradíció rivalizálásával szokás jellemezni. Az egyik a **pozitívizmus** módszertani szemléletét sok tekintetben megőrző **analitikus filozófia**, a másik a német idealizmus és a kantiánus hagyomány örökébe lépő, ám azokat sok tekintetben kritikusan felülvizsgáló **kontinentális filozófia**. (A kurzus során részletesebben

Pozitívizmus

A 19. század közepén létrejött filozófiai irányzat, megalapítója August Comte. A pozitívizmus szerint egyedül a tudományok módszertanával létrejött ismeretek számítanak tudásnak. A filozófia a természettudományok kiterjesztése, fő feladata a tudományos módszertan elméleti rekonstrukciója és analízise. Ebből következően az elvont metafizika értelmetlen, hiszen állításai nem vezethetők vissza semmilyen empirikus alapra. Természet- és társadalomtudományok között nincs módszertani szakadék, minden tudományos kutatásnak a megfigyelésre és a kvantitatív adatgyűjtésre kell támaszkodnia. Az irányzat főbb képviselői Comte mellett: Richard Avenarius, John Stuart Mill, Ernst Mach.

tárgyalt fenomenológia a kontinentális filozófia része.)

Ahogy az elnevezések is mutatják, ez a felosztás némiképp *ad hoc* jellegű, és kevés tartalmi fogódzót kínál – az „analitikus” kifejezés egyfajta metodológiát sugall, míg a „kontinentális” földrajzi behatárolást sejtet. Egyik címke sem kielégítő: a szorosán vett (nyelvi-logikai) analízis módszerét nem használja minden analitikus filozófus, és a kontinentális oldalon is létezik ennek a módszertannak megfelelője. Másrészt az analitikus filozófia, noha intézményileg egy időben valóban főleg brit és amerikai

kutatóhelyekhez kötődött (és nagyrészt angol nyelvű publikációkban jelent meg), gyökereit tekintve a német és osztrák (és lengyel) logika-filozófiához kapcsolódik, és természetesen mindkét nagy tradíciónak vannak képviselői minden földrajzi területen. Mégis ezek az elnevezések rögzültek, ezért tartjuk magunkat hozzájuk.

Az analitikus filozófia képviselői nagyban támaszkodnak a Frege, Russell és Tarski által kidolgozott modern szimbolikus logika eredményeire és az ezekre épülő formális szemantikára. Filozófiai stílusukra jellemző

- az érvek szerkezeti felépítésének transzparenciája, a premissák és a konklúziók világos kijelölése (olykor formális rekonstrukciója);
- a gondolatmenetek és az értekező próza egészének a lehető legtisztább, legkövethetőbb megalkotása;
- a lehetséges ellenérvek összegyűjtése és diszkussziója;
- gondolatkísérletek és a belőlük adódó intuitív belátások alkalmazása;
- a filozófiatörténeti hagyomány témáihoz és szerzőivel szembeni közvetlen, argumentatív, gyakran vitatkozó attitűd (Platón, Arisztotelész vagy Descartes kvázi-kortársként kezelése, érvek kritikai tárgyalása).

Az analitikus filozófia legfontosabb szerzői: Gottlob Frege, George Edward Moore, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein, Rudolf Carnap, Willard V. O. Quine, Donald Davidson, Michael Dummett, John Searle, Saul Kripke, David Lewis...

Életfilozófia

A *Lebensphilosophie* a 19. század végének és a 20. század elejének egyik meghatározó, filozófiai mozgalma. Gyökereit tekintve leginkább a német romantikához kötődik, fő témái a megélt tapasztalat elevensége, magának az életnek a fogalma, az egzisztenciális szempontból kitüntetett jelenségek (halál, szerelem, művészi tapasztalat) elsőbbsége az elvont fogalmi bölcsülethez képest. Az életfilozófia szemben áll mind a klasszikus német idealizmus (különösen Kant és Hegel) spekulatív rendszertörekvéseivel, mind a pozitivizmus tudományközpontúságával. Legfontosabb képviselői: Arthur Schopenhauer, Sören Kierkegaard, Friedrich Nietzsche, Henri Bergson és Wilhelm Dilthey.

A kontinentális filozófia sok szállal kötődik az **életfilozófia** tradíciójához. Szerzőit általában nem foglalkoztatja, hogy gondolatmeneteiknek lehetséges-e formális rekonstrukciója, sőt, a legtöbbször elvi alapon szemben állnak a formalizálhatóság igényével. A tárgyalt témák pontos körülhatárolását gyakran a jelenségek *leírásának* kifejezőerejére és a filozófiatörténeti kontextus részletes feltárására bízzák. Filozófiai stílusukra jellemző

- a feldolgozott problémák filozófiai előzményeinek filológiailag is igényes rekonstrukciója;
- a gondolatmenetek teljesség-igénye – ebből következően a legfontosabb kontinentális művek terjedelmileg is nagy, monografikus szövegek;
- a rivális filozófiai eredmények beágyazása a lehető legtágabb bölcséleti kontextusba;
- a jelenségek részletező leírása és a szövegértelmezés irodalomtudományi eszközeinek igénybe vétele;

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szecsenyi2020.hu

2

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

- a filozófiatörténet szerzőihez való reflektált, az eszmetörténeti összefüggésekre és közvetítésekre érzékeny viszonyulás.

A kontinentális filozófia legfontosabb szerzői: Edmund Husserl, Martin Heidegger, Jean-Paul Sartre, Maurice Merleau-Ponty, Hans Georg Gadamer, Paul Ricoeur, Jürgen Habermas, Michel Foucault, Jacques Derrida, Alain Badiou...

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

3

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE